

ЕКОЛОГИЈА И АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Катедра за инжењерство за енергетику
Факултет за производњу и менаџмент Требиње

ВЕЛИНКА ТОМИЋ
vtomic2020@gmail.com

САДРЖАЈ ПРЕДАВАЊА

- КЛИМА
- ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ
- УЗРОЦИ КЛИМАТСКИХ ПРОМЈЕНА
- Ефекат стаклене баште
- Међународни споразуми
- ЕНЕРГЕТСКА ЗАЈЕДНИЦА
- ЕНЕРГЕТСКИ РЕСУРСИ
- Фосилана горива
- Угаљ
- Нафта
- Природни гас

КЛИМА

- **ДЕФИНИЦИЈА:**

Просјечне метеоролошке прилике у дужем временском периоду.

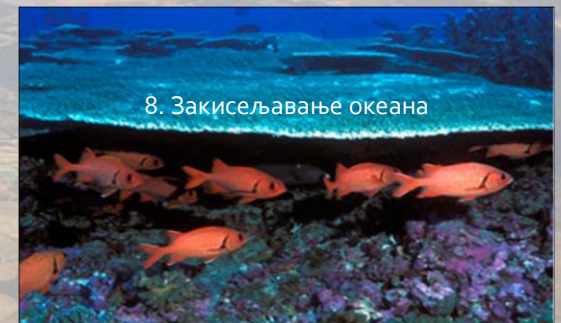
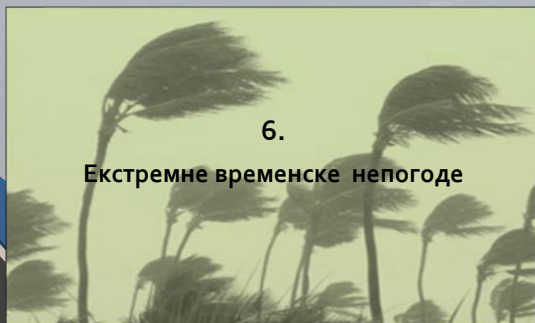
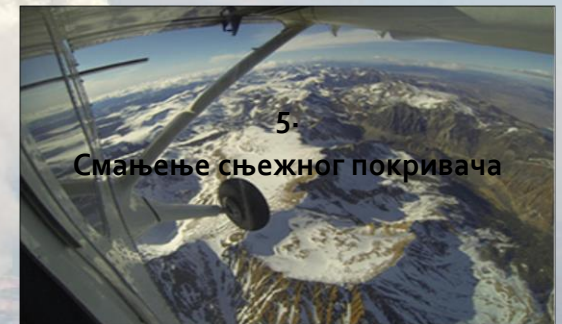
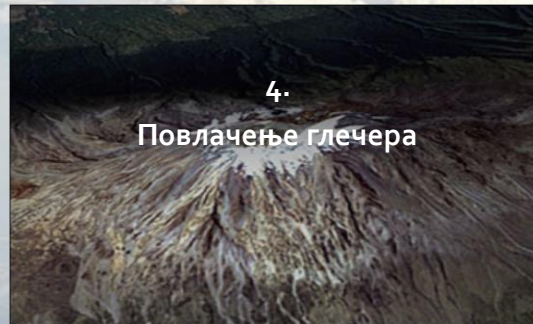
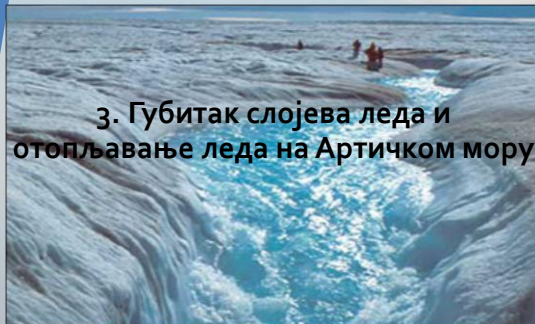
Савремена дефиниција описује климу као динамички систем у коме учествују и једни на друге дјелују: атмосфера, океани, ледени и сњижни покривач, процеси на тлу(литосфера) и биосфера укључујући човјека...

КЛИМАТОЛОГИЈА: Наука која проучава процес формирања климе

- **МЕТЕОРОЛОГИЈА:** Наука која проучава све метеоролошке елементе и појаве, укључујући и методе метеоролошких осматрања и метеоролошке инструменте.

ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ

Докази
брзих климатских промјена

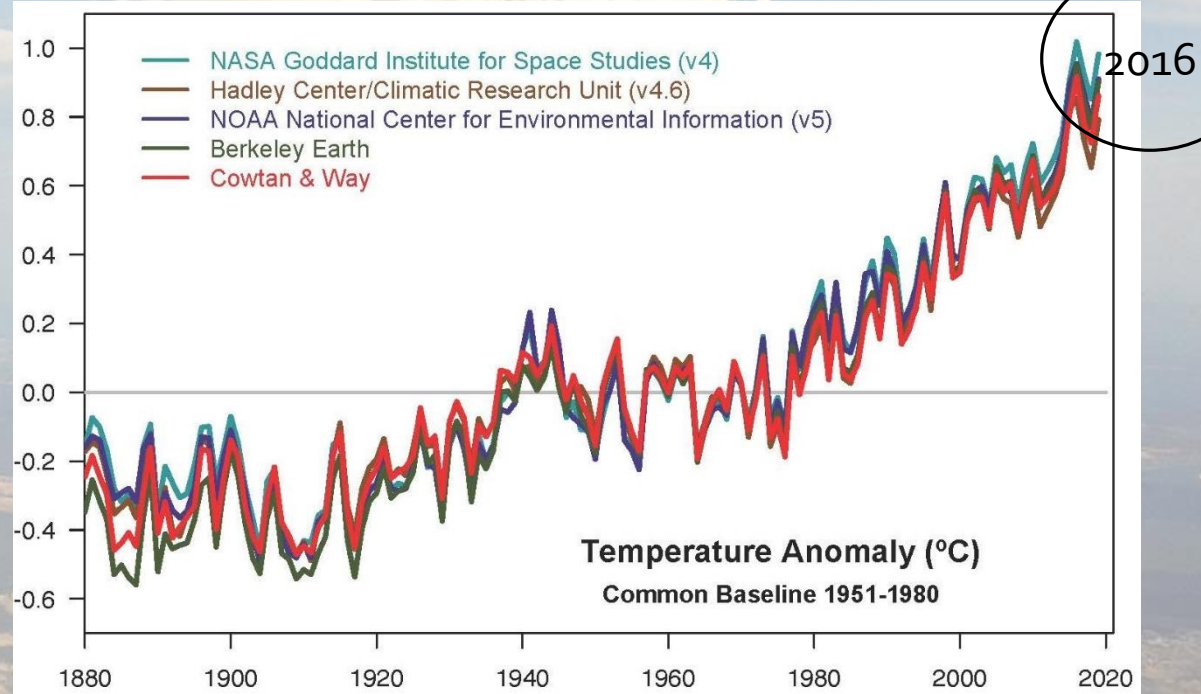
ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ

1. Глобални пораст температуре:

Просјечна температура на планети порасла је око $1,62^{\circ}\text{F}$ ($0,9^{\circ}\text{C}$) од краја 19. вијека

Научни
консензус:
- Земља се
загријава;
- 95%
резултат
људске
активности

ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ

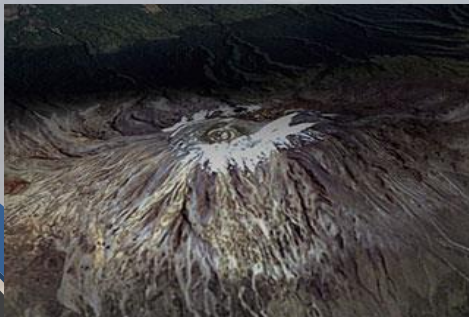
2. Загријавање океана

700 метара океана се загријава више од $0,4^{\circ}$ F од 1969. године

3. Губитак слојева леда и отопљавање леда на Арктичком мору

У периоду од 1993. до 2016. просјечно годишње:

- Гренланд губи 286.000.000.000 тона леда годишње;
- Антарктик губи око 127.000.000.000 тона леда годишње.

4. Повлачење глечера

Алпе, Хималаји, Анди,
Аљаска, Африка...

ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ

5. Смањење сњежног покривача

- Снијег се топи раније
- На сјеверној хемисфери измјерен је далеко мањи сњежни покривач у последњих 5 деценија

6. Екстремне временске непогоде

- Сушни периоди, цунами, торнада, поплаве...
- - после 1950. год. се смањује број нискотемпературних периода...

7. Подизање нивоа мора

- Глобални ниво мора порастао је око 8 cm у прошлом веку.
- Стопа подизања у последње двије деценије, дупло већа него у прошлом веку и сваке године се убрзава

8. Закисељавање океана

- киселост површинских океанских вода порасла за 30 %
- . Количина CO₂ коју апсорбује горњи слој океана повећава се за око 2 милијарде тона годишње

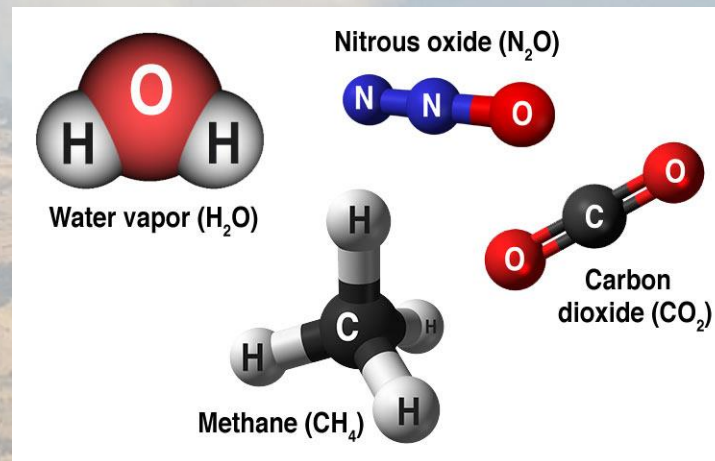
УЗРОЦИ КЛИМАТСКИХ ПРОМЈЕНА

- ПРИРОДНИ УЗРОЦИ

Вулканске ерупције, Океанска струја

- ЉУДСКИ УЗРОЦИ

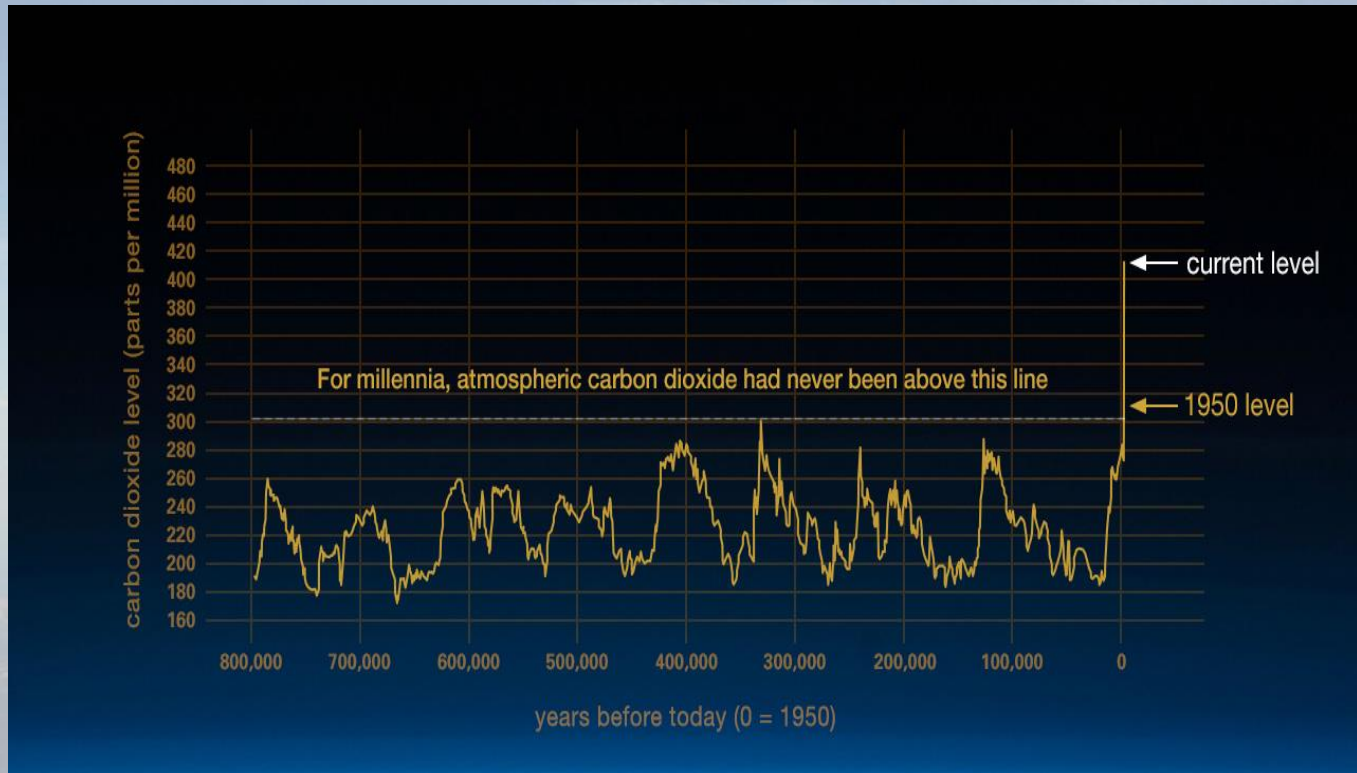
Људске активности - Сагоријевање нафте, крчење шума, употреба ђубрива...

Ефекат стаклене баште

<https://climate.nasa.gov/vital-signs/carbon-dioxide/>

NASA LATEST MEASUREMENT CO₂
January 2020
413 ppm

Међународни споразуми

- 1988. UNFCCC - The United Nations Conference on Climate Changes
- 1992. Бразил; UNCED – The United Nations Conference on Environment and Development
- 1997. Кјото UNFCCC - The United Nations Conference on Climate Changes
- протокол.....175 држава ратификовало споразум.....36 развијених земаља морају смањити емисију гасова стаклене баште...
- 2007. Бали, UNFCCC...
- 2015. Паришки споразум

Земље са највећом стопом емисије гасова стаклене баште у свијету:

- 1.Сједињене Америчке Државе
- 2.Кина,
- 3.Еуропска Унија (Њемачка)
- 4.Русија

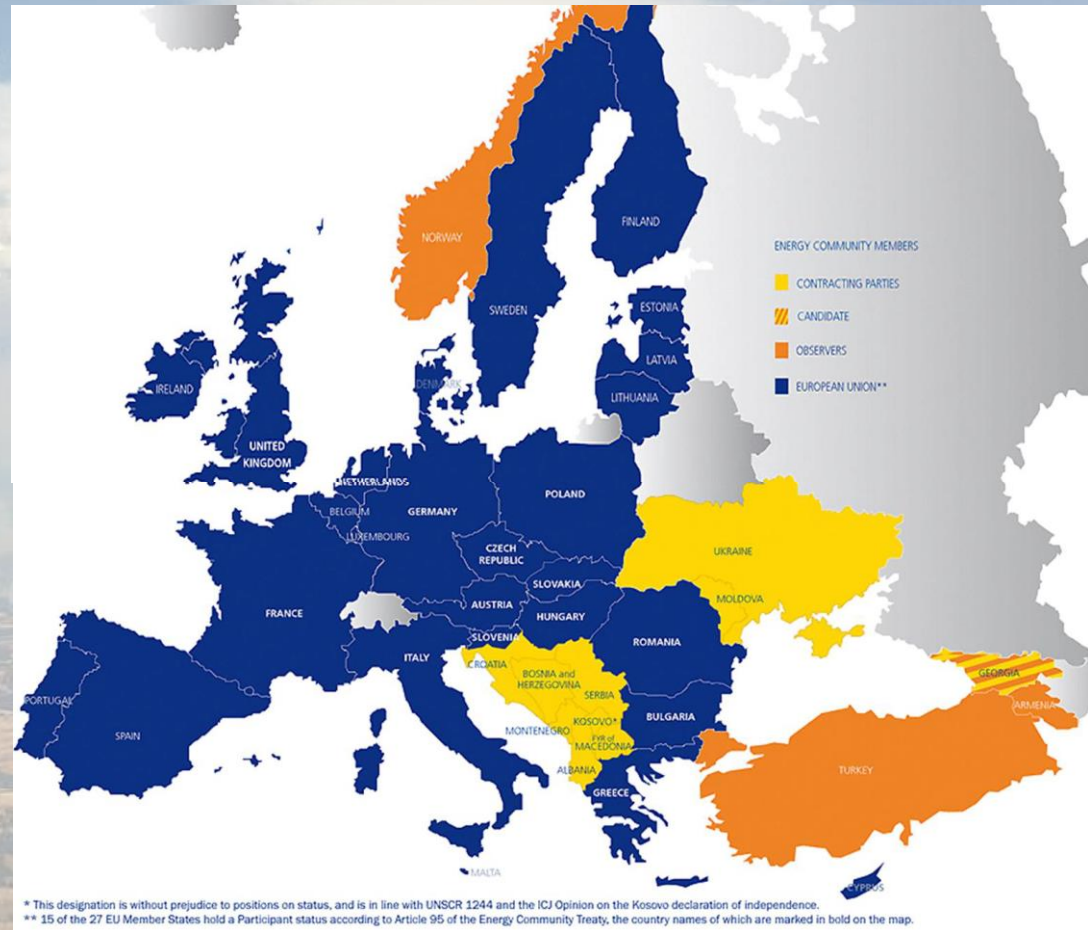
Међународни споразуми

Акције подразумевају:

- Националне катастре емисије GHG
- Будуће пројекције емисије GHG
- Идентификацију и одређивање политике и мјера за ограничење емисије GHG
- Процјену утицаја могућих климатских промјена и одређивање могућих мјера за прилагођавање
- Истраживање и систематско посматрање
- Образовање, обуку и подизање свијести становништва
- Размјену научног особља
- Пренос еколошки прихватљивих технологија итд.

ЕНЕРГЕТСКА ЗАЈЕДНИЦА

- ▶ **Гас** (Трећи пакет) (2 директиве, 1 уредба)
- ▶ **Електрична енергија** (Трећи пакет) (2 директиве, 3 уредбе)
- ▶ **Животна средина** (7 директива)
- ▶ **Конкуренција** (неке одредбе Уговора)
- ▶ **Обновљиви извори енергије** (1 директива)
- ▶ **Енергетска ефикасност** (4 директиве, 12 уредби)
- ▶ **Заштита конкуренције и државна помоћ** (поједине одредбе Уговора)
- ▶ **Статистика** (2 уредбе)
- ▶ **Нафта** (1 директива)
- ▶ **Енергетска инфраструктура** (1 уредба)
- ▶ **Климатске промене** (2 препоруке)

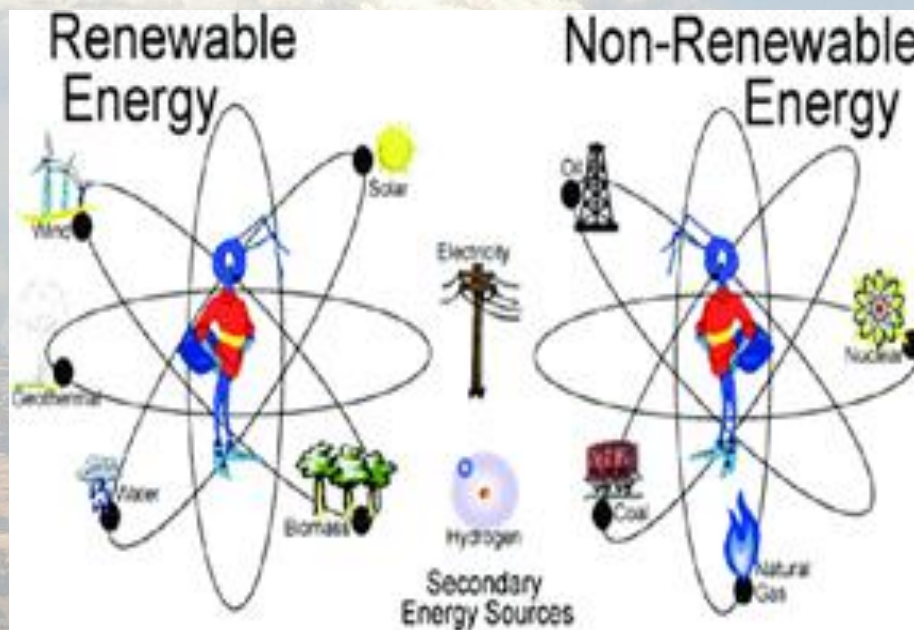
ДИРЕКТИВЕ ЕЗ

Правни акт	Датум доношења	Рок имплементације
Директива 2009/28/ЕЗ Европског парламента и Савјета о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора	април 2009.	1. јануар 2014.
Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савјета о енергетској ефикасности	октобар 2012.	15. октобар 2017.
Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савјета о енергетској ефикасности зграда.	мај 2010.	30. септембар 2012.
Директива 2004/35/ЕУ Европског парламента и Савјета о одговорности за животну средину у погледу спречавања и отклањања штете у животној средини, измијењена Директивом 2006/21/ЕЗ, Директивом 2009/31/ЕЗ и Директивом 2013/30/ЕУ	април 2004.	1. јануар 2021.

Циљеви европске енергетске политике „20/20/20“

2020		2030		
Ciljevi	Prioriteti	Ciljevi	Nove politike i mehanizmi	
 20% smanjenje emisija gasa	<ul style="list-style-type: none"> • Ubrzati investicije u efikasnije zgradarstvo, proizvode koji konzumiraju električnu energiju i transport • Izgraditi pan-Evropsko energetska tržište, kroz unapređenje prenosne mreže, cjevovoda, LNG terminala i ostale infrastrukture • Zaštita prava kupaca i postizanje visokih standarda sigurnosti • Implementacija rezervoara energije (baterijski sistemi) • Osiguravanje dobrih odnosa sa učesnicima van EU koji snabdijevaju EU energijom	 40% smanjenje emisija gasa	 Novi ETS Sistem trgovanja emisijama (Emission trading system)	
 Minimalno 20% učešća Obnovljivih izvora energije		Minimalno 27% učešća Obnovljivih izvora energije	 Minimalno 27% učešća Obnovljivih izvora energije	 Novo upravljanje Bazirano na državnim planovima za sigurnost, konkurentnost, troškovnu prihvatljivost i održivost
 Minimalno 20% ušteda U odnosu na BAU scenario		Minimalno 30% ušteda U odnosu na BAU scenario	 Minimalno 30% ušteda U odnosu na BAU scenario	 Novi KPI Za konkurentan, čišći i siguran energetska sustav

ЕНЕРГЕТСКИ РЕСУРСИ

ЕНЕРГЕТСКИ РЕСУРСИ

ЕНЕРГЕТСКИ РЕСУРСИ

- НУКЛЕАРНА ЕНЕРГИЈА

НЕОБНОВЉИВИ

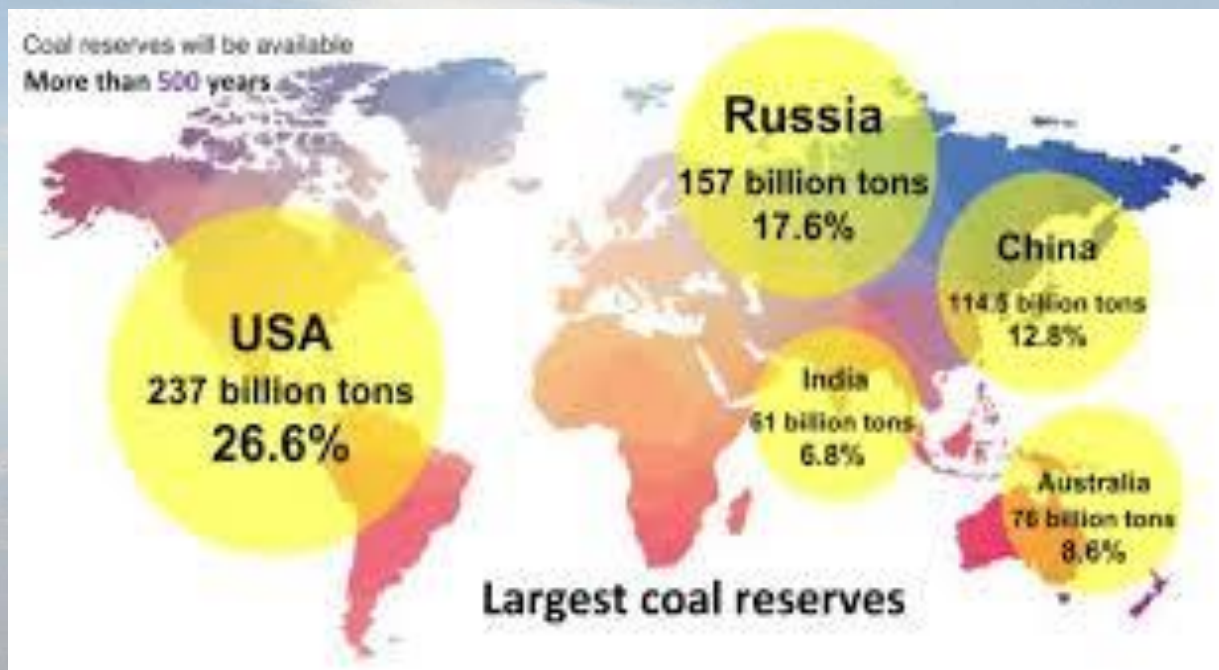
- УГАЉ
- Мрки угљеви: - хумусни - сапропел - воштани мрки угљеви
- Камени угаљ: - Суви угаљ - 75% до 80% C - Масни угаљ - 80% до 90% C - Мршави угаљ - 90% до 93% C - Антрацит 93% до 95% C
- НАФТА
- ГАС

ОБНОВЉИВИ

- ВЈЕТАР
- ВОДА
- СУНЦЕ
- БИОМАСА
- ГЕОТЕРМАНИ ИЗВОРИ

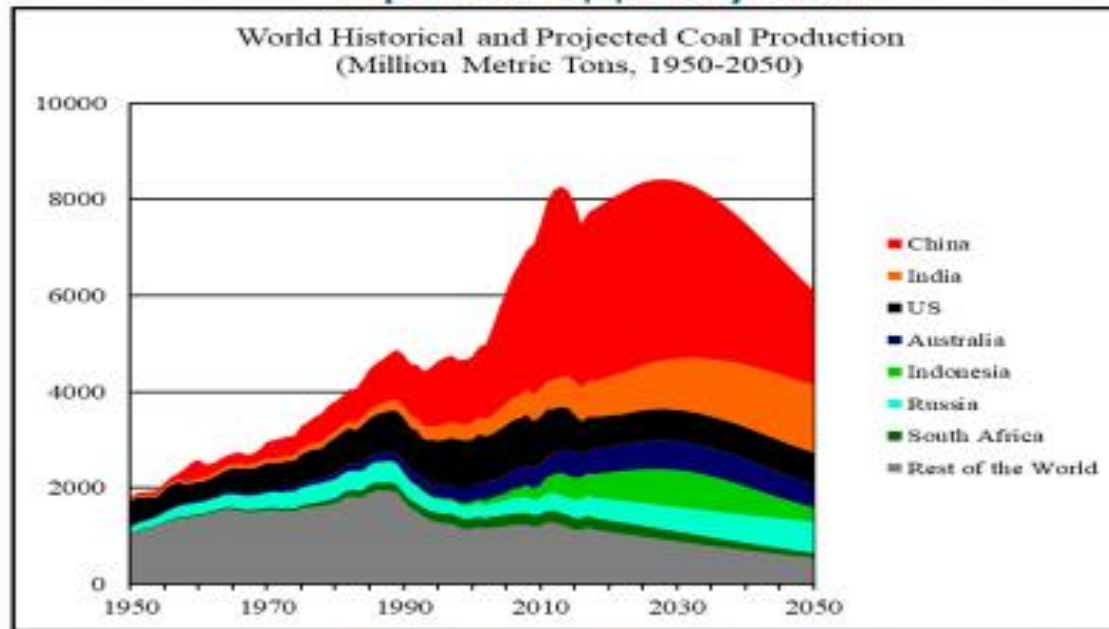

СВЈЕТСКЕ РЕЗЕРВЕ УГЉА

Производња угља

Производња угља

Energy World Coal 2018-2030: World Energy Analysis Report (Part 4)

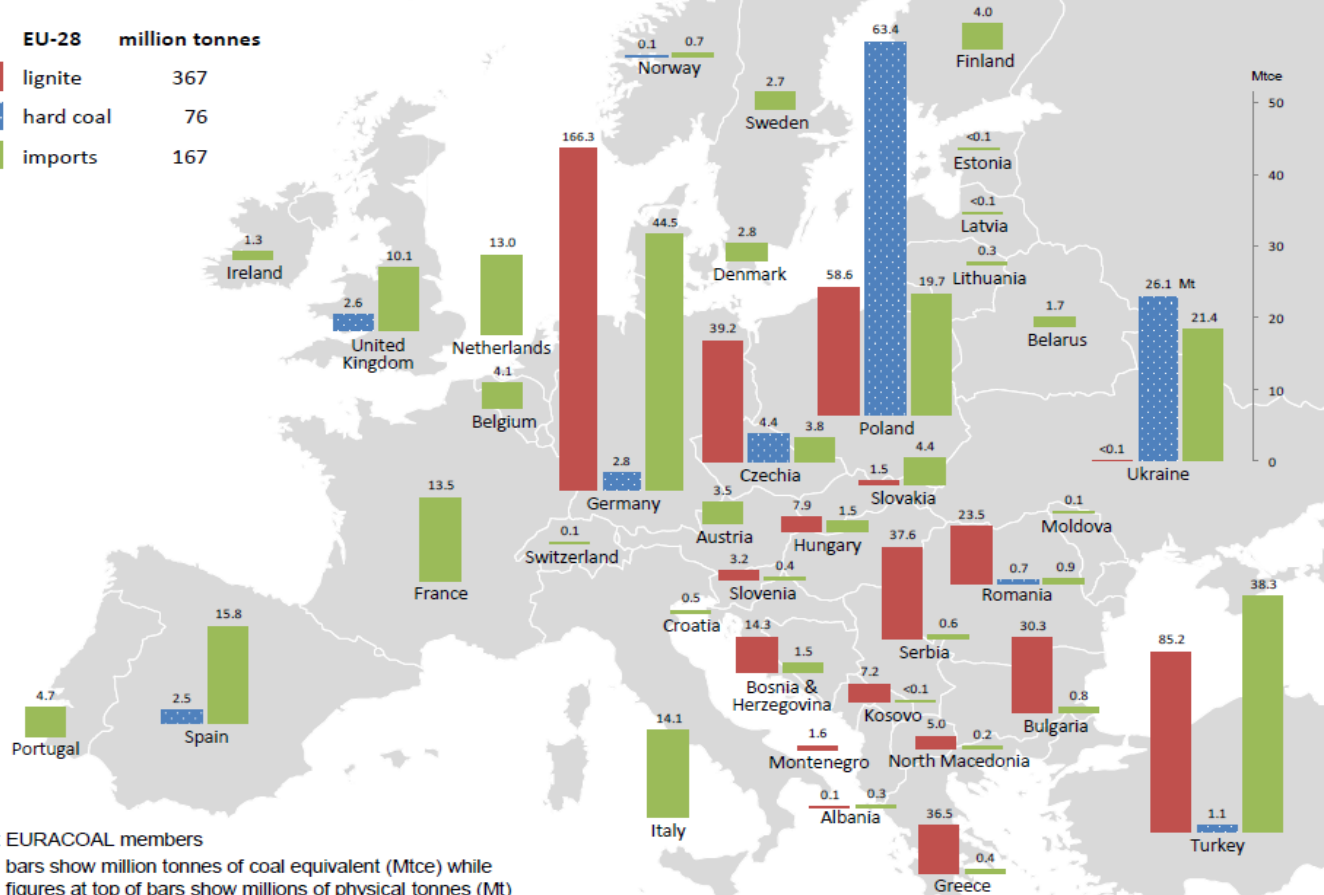
Угаљ у Европи

Coal in Europe 2018

lignite production, hard coal production & imports

EURACOAL

EU-28 million tonnes	
■ lignite	367
■ hard coal	76
■ imports	167

Source: EURACOAL members

Note: bars show million tonnes of coal equivalent (Mtce) while figures at top of bars show millions of physical tonnes (Mt)

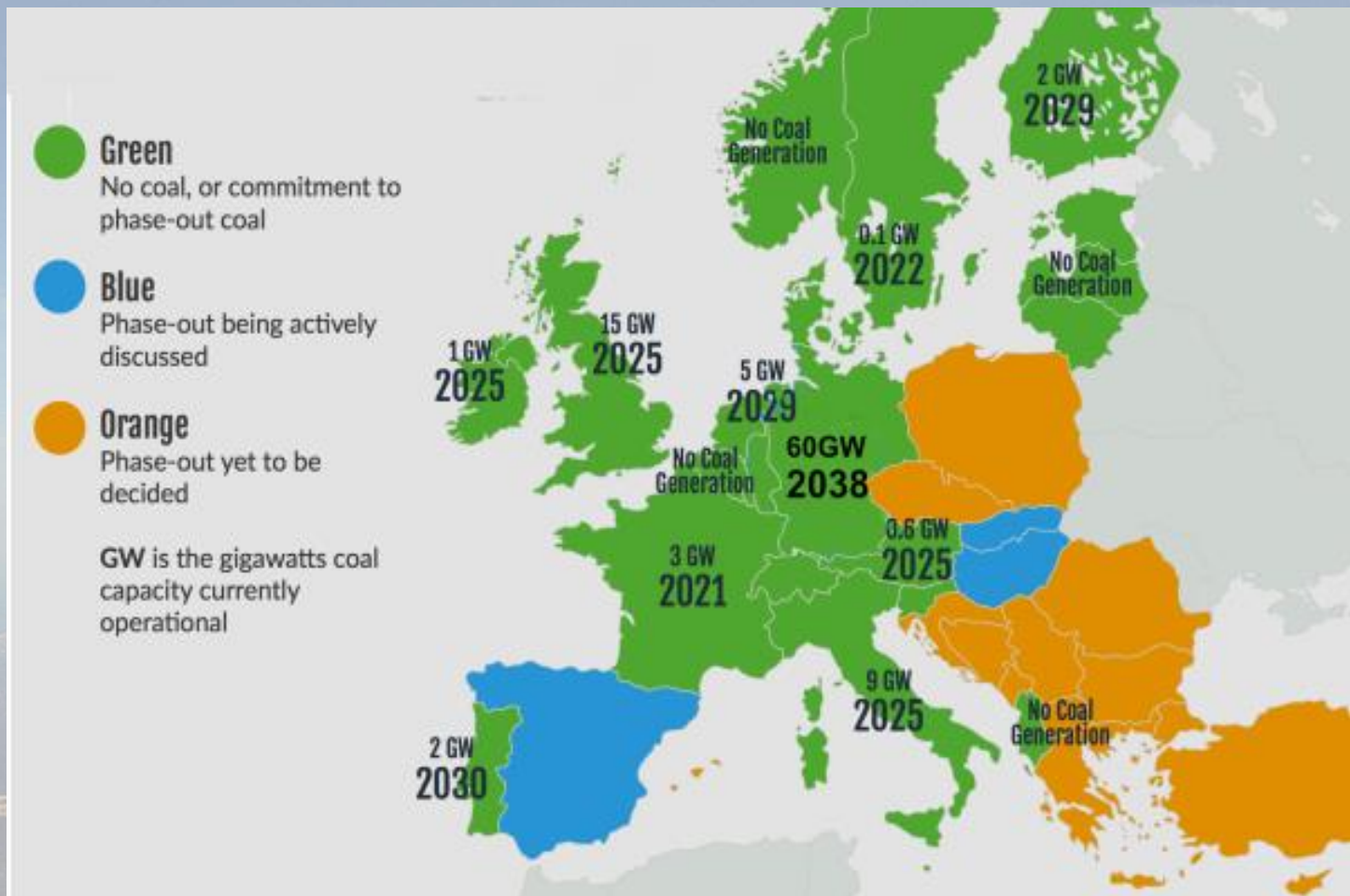
НАЈВЕЋЕТЕ У ЕВРОПИ

	ИМЕ	ДРЖАВА	ВРСТА УГЉА	СНАГА MW	БРОЈ	ПРЕМА ПРОЈЕКТУ	РЕГУЛАТОР	ТРЖИШТЕ
1	Bełchatów*	ПОЉСКА	Лигнит	4 928	12	2055	2027	2027
2	Neurath	ЊЕМАЧКА	Лигнит	4 424	7	2055	2029	2030
3	Kozienice*	ПОЉСКА	Камени угаљ	3 915	11	2061	2028	2025
4	Niederaussem	ЊЕМАЧКА	Лигнит	3 676	7	2045	2028	2030
5	Opole	ПОЉСКА	Камени угаљ	3 280	6	2063	2029	2025
6	Jänschwalde	ЊЕМАЧКА	Лигнит	3 210	6	2028	2024	2027
7	Драх	УК	Камени угаљ	2 640	4	2025	2025	2025
8	Brindisi Sud	ИТАЛИЈА	Камени угаљ	2 640	4	2044	2028	2028
9	Boxberg	ЊЕМАЧКА	Лигнит	2 427	4	2055	2029	2030
10	Jaworzno 3*	ПОЉСКА	Камени угаљ	2 255	7	2063	2028	2025

НАЈВЕЋИ ЗАГАЂИВАЧИ У ЕВРОПИ

Гашење ТЕ - декарбонизација

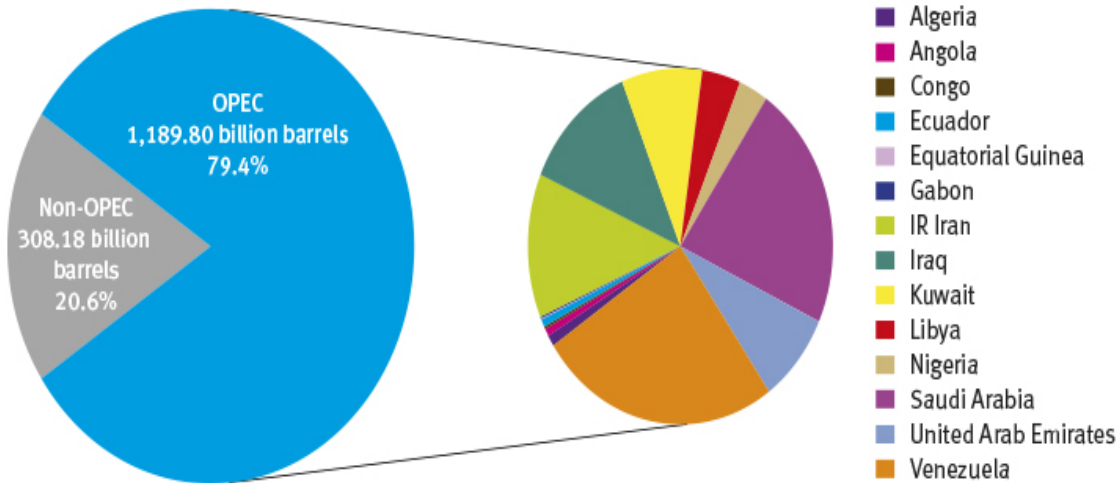
Угаљ у Републици Српској

Preduzeće	Objekt	Vrsta	Inst. snaga (MW)	Proizvodnja 2016. (GWh)	Očekivani prestanak rada TE
EFT Stanari	TE Stanari	Lignit	300	1.566	-
	TE Ugljevik	Mrki	300	1.751	>2035
	TE Gacko	Lignit	300	1.521	2024 ili 2031
ERS	HE Višegrad	Akumulacija	315	1.078	-
	HE Dubrovnik G2	Protočna	126	717	-
	HE Trebinje I i II	Akumulacija	188	451	-
	HE Bočac	Akumulacija	110	251	-

НАФТА – СВЈЕТСКЕ РЕЗЕРВЕ

OPEC share of world crude oil reserves, 2018

OPEC proven crude oil reserves, at end 2018 (billion barrels, OPEC share)

Venezuela	302.81	25.5%	Kuwait	101.50	8.5%	Algeria	12.20	1.0%	Gabon	2.00	0.2%
Saudi Arabia	267.03	22.4%	UAE	97.80	8.2%	Ecuador	8.27	0.7%	Equatorial Guinea	1.10	0.1%
IR Iran	155.60	13.1%	Libya	48.36	4.1%	Angola	8.16	0.7%			
Iraq	145.02	12.2%	Nigeria	36.97	3.1%	Congo	2.98	0.3%			

Source: OPEC Annual Statistical Bulletin 2019.

НАФТА

- НАФТНИ ДЕРИВТИ

**бензини, керозини, дизел
горива, мазути, уља, мазива**

- ПРЕРАДА СИРОВЕ НАФТЕ

- ДЕГРАДАЦИЈА И
ДЕХИДРАЦИЈА

1. Чишћење нафте од
нечистоћа и воде
2. Прерада нафте и њених
продуката
3. Рафинирање (пречишћавања готових
продуката)

Састав сирове нафте у тежинским
процентима:

Угљеник С	83,9-86,8%
Водоник Н	11,4-14,0%
Сумпор S	0,06-8,00%
Азот N	0,11-1,70%
Кисеоник O	0,5%
Метали (Fe, Ni, V, и др.)	0,03%

Рафинација нафте

РАЗЛОЗИ

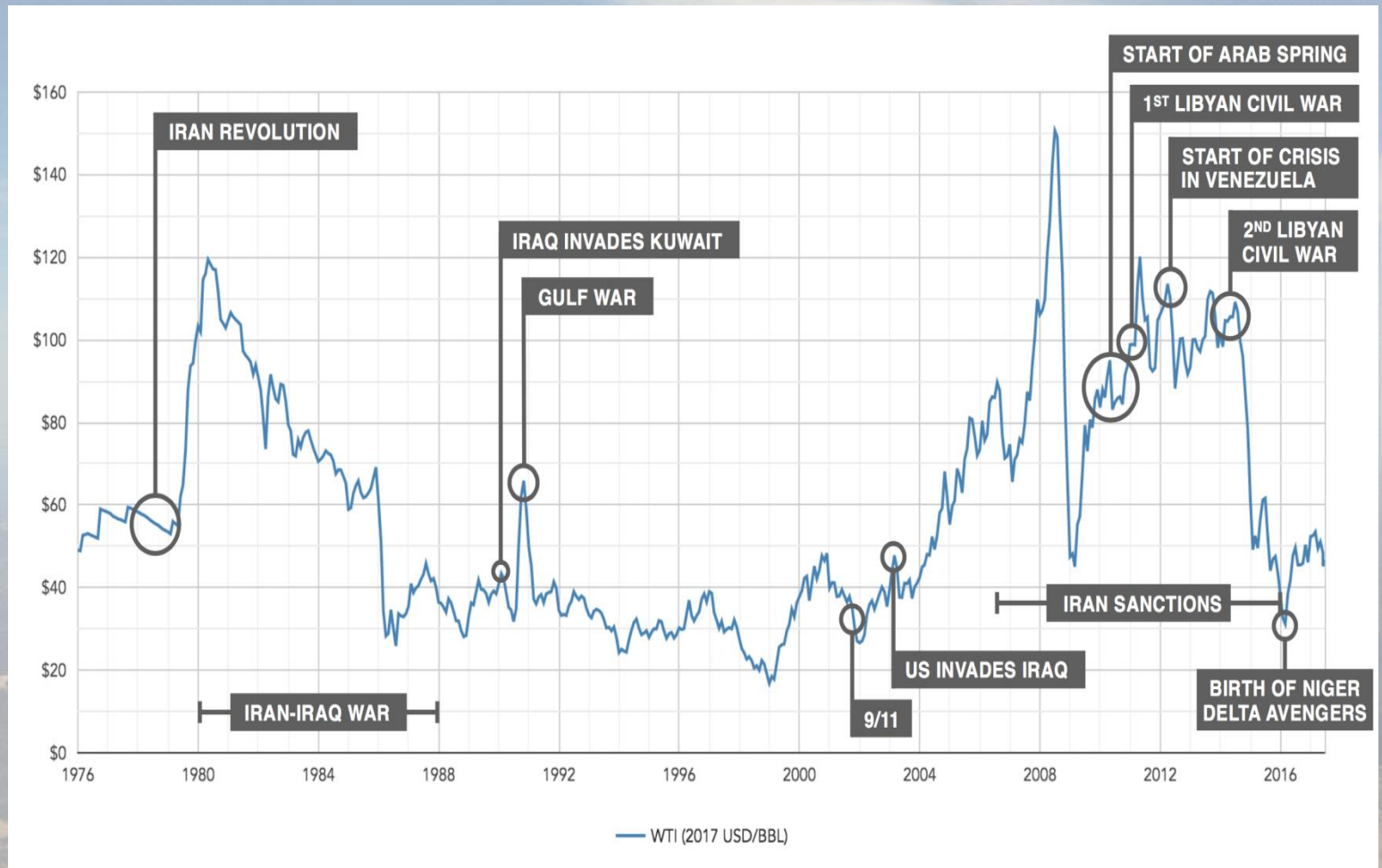

- Бензински мотор ради на специјално рафинисано гориво и не иде на нафтни погон.
- Готово све сирове нафте садрже угљоводонике ниске тачке испаравања што условљава њихову запаљивост која отежава чување и руковање.
- Све земље имају законе који регулишу транспорт нафте, пријем и складишта за нафту, не обухвата нафте које имају тачку запаљења изнад 65°C , а та тачка се постиже уклањањем испарљивих материја.
- Сирове нафте толико варирају у особинама да би без процеса рафинације било немогуће да се добије гориво жељеног квалитета

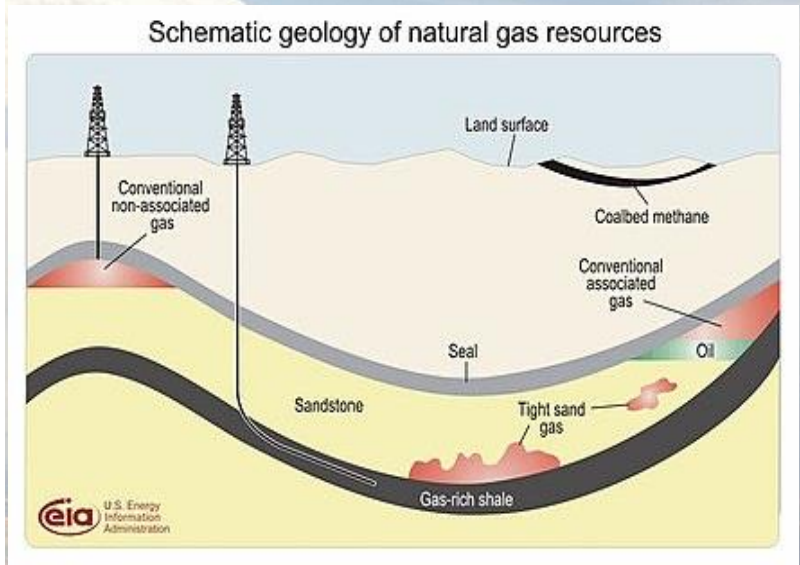
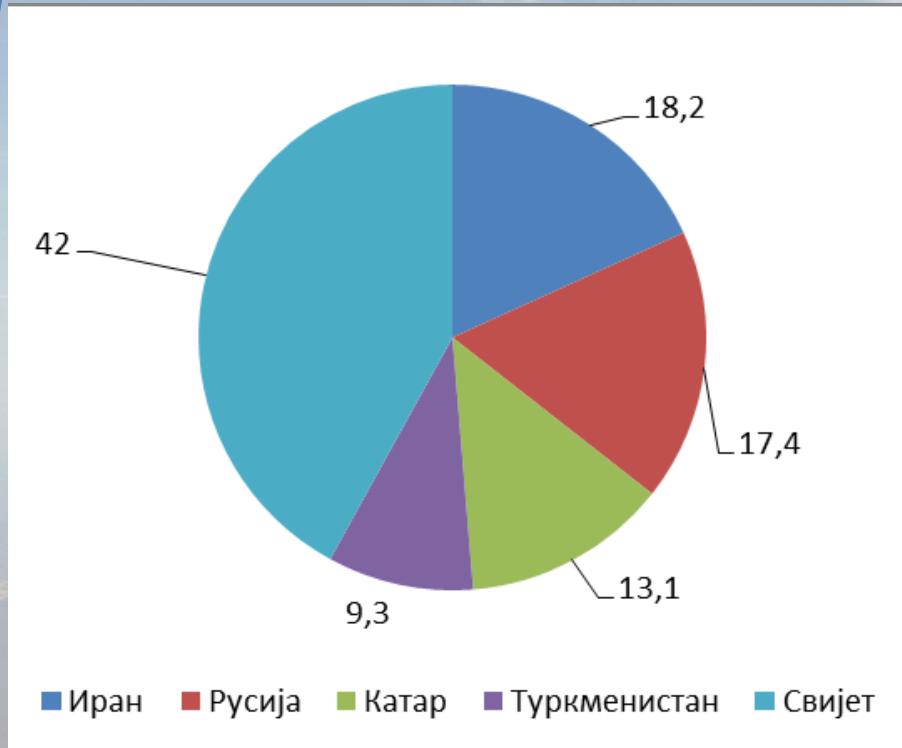
У РС:

- „Рафинерија нафте Брод“ а.д. Брод
- „Рафинерија уља Модрича“ а.д. Модрича

Кретање цијене нафте

ПРИРОДНИ ГАС

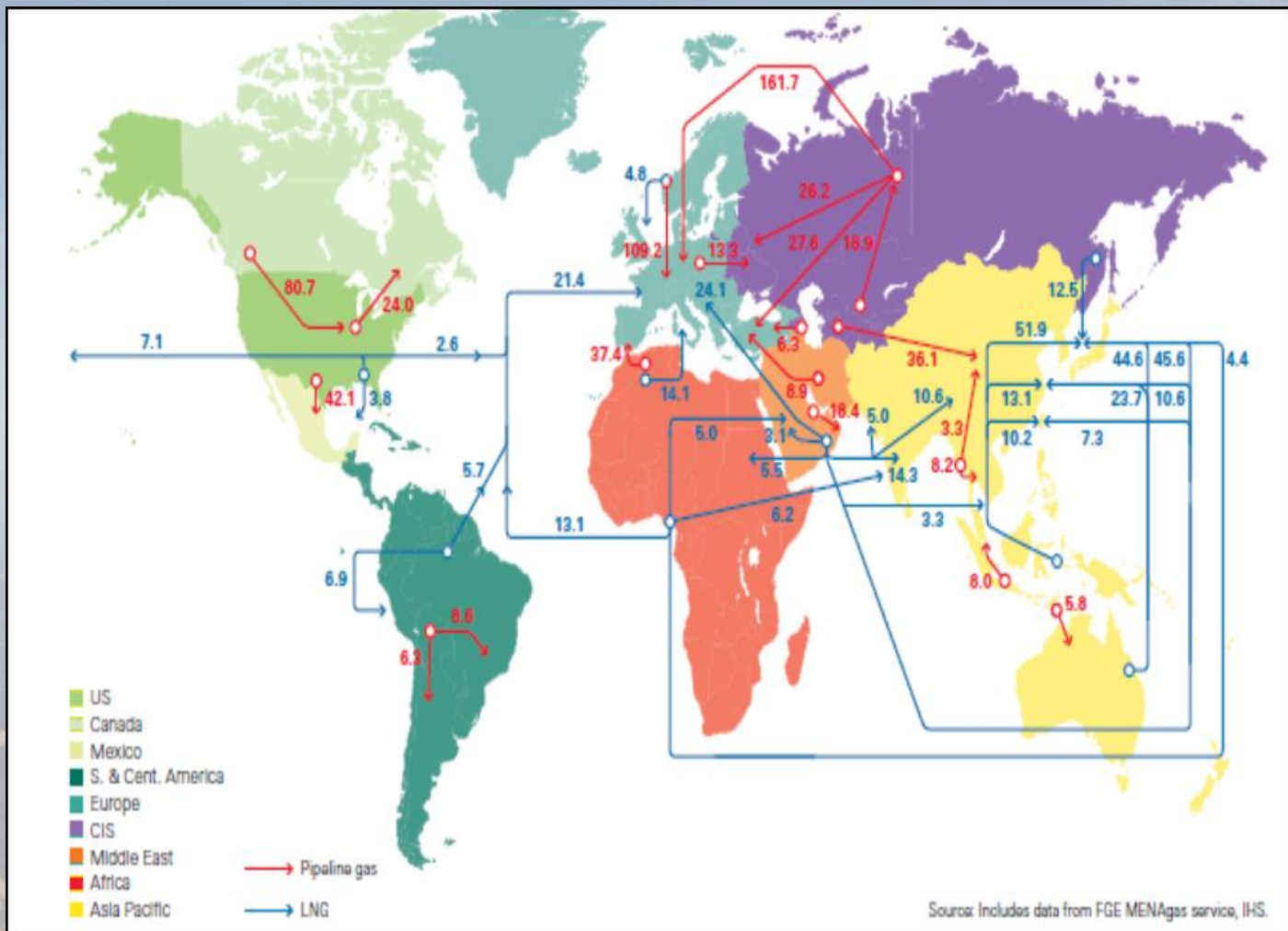

Доказане залихе природног гаса

Састав природног гаса

Гас	уобичајно учешће
Гасовити угљоводоници	
запремински удио <u>метана</u> (CH_4)	50 - 98 %
запремински удио <u>етана</u> (C_2H_6)	< 10 %
запремински удио <u>пропана</u> (C_3H_8)	< 7 %
запремински удио <u>бутана</u> (C_4H_{10})	< 7 %
Примјесе	
запремински удио <u>угљендиоксида</u> (CO_2)	< 30 %
запремински удио <u>кисеоника</u> (O_2)	< 12 %
запремински удио <u>азота</u> (N_2)	< 28 %
запремински удио <u>сумпорових</u> једињења (H_2S , ...)	< 2 %

Глобална трговина земним гасом

Гасни сектор РС

